

Svenska Läkaresällskapet

2017-07-11

Socialdepartementet
Stockholm

Remissvar med anledning av SOU 2017:15 Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden S2017/01576/FS

Svenska Läkaresällskapet (SLS) är en politiskt och fackligt obunden organisation, som arbetar för förbättrad hälsa och sjukvård med patientens bästa för ögonen. Efter synpunkter från Läkaresällskapets kommitté för läkemedelsfrågor samt Sektionen för läkemedelslära vill vi avge följande yttrande. Svenska Läkaresällskapet väljer att kommentera de delar av utredningen som direkt berör gränssytor mot vården.

Grunduppdraget

Distribution och försäljning av receptbelagda läkemedel är en samhällskritisk verksamhet nödvändig för att patienten efter beslut i samråd med hälso- och sjukvård ska kunna genomföra överenskommen behandling med läkemedel. En tydlig statlig reglering som säkerställer distribution av läkemedel samt stärker patientens roll är därför självklar.

Det centrala vid en översyn av apoteksmarknaden är att i en snabbt föränderlig läkemedelsmarknad säkra apotekens grunduppdrag, nämligen att tillförsäkra patienten en snabb tillgång till ordinerade läkemedel med en individuell farmaceutisk rådgivning kring dessa, inklusive information om det generiska utbytet.

Grunduppdraget, inklusive individuell farmaceutisk rådgivning, måste vara detsamma oavsett hur läkemedlet distribueras – via fysiska möten på apotek, e-handel eller dosapotek. Det är inte tekniken i sig utan patientens behov som behöver styra vad som ingår i grunduppdraget.

Läkaresällskapet anser att apotekens grunduppdrag som en del i hälso- och sjukvården behöver förtydligas utifrån en dialog med berörda aktörer, patientföreträdare samt yrkesgrupper involverade i läkemedelskedjan.

Läkemedelskedjan

Expedition av receptbelagda läkemedel, och rådgivning kring receptfria läkemedel, är verksamheter som kan ses som en del i en vårdkedja. Roller och ansvar mellan aktörer och yrkesgrupper behöver ses över i samråd med berörda intressenter, inklusive patientföreträdare, med målsättningen att patienten är centrum för en fungerande vårdkedja för läkemedel utanför de läkemedel som administreras direkt av vården i slutet respektive vård.

Läkaresällskapet anser att ansvar för beslut kring ordination (förskrivare i hälso- och sjukvården) respektive expedition (av expedierande farmaceut) och kommunikation kring dessa behöver beskrivas

tydligare och bilda underlag för en tydlig beskrivning av roller och ansvar gemensamt för yrkesgrupper och aktörer i läkemedelskedjan.

Utvidgade farmaceutiska tjänster

Läkarsällskapet anser att farmaceutiska tjänster bör diskuteras utifrån ett förtydligt grunduppdrag, särskilt vad gäller individuell rådgivning oavsett distributionsform, samt i relation till en tydligare beskriven ansvarsfördelning i läkemedelskedjan.

Utgångspunkten bör vara patientens behov men hänsyn behöver tagas till var i kedjan en fördjupad insats ger bäst effekt samt även hur farmaceutisk kompetens hos sjukvårdshuvudmännen kan tas tillvara.

Forskning kring farmaceutiska tjänster

I utredningen (avsnitt 7.2.1) lyfts behovet av ytterligare forskning inom området samhällsfarmaci med förslag att *"forskningsmedel som Vetenskapsrådet fördelar inom ämnesområdet farmaci ska tilldelas ämnesområdesamhällsfarmaci samhällsfarmaci som har en närmare anknytning till apotekens arbete för bättre läkemedelsanvändning."* Vidare föreslås (avsnitt 7.2.2) en roll för Apotekaresocieteten att *"identifiera forskning som kan leda till att utvecklad apoteksverksamhet utifrån grunduppdraget (som beskrivet i avsnitt 5.2) så att den farmaceutiska kompetensen på apoteken tas till vara och apoteken på bästa sätt kan bidra till bättre läkemedelsanvändning"*.

Med anledning av detta vill Läkarsällskapet särskilt framföra följande.

1. Utredningen saknar konsekvensanalys för det vidare forskningsområdet farmaci finansierat via Vetenskapsrådet av detta förslag.
2. Området samhällsfarmaci är bredare än apoteksverksamhet. Detta är särskilt relevant i och med den breda utbyggnad av farmaceutisk rådgivning och tjänster som sjukvårdshuvudmännen satsat på under de senaste åren. Förslaget begränsar forskning till enbart sådan samhällsfarmaceutisk forskning som berör apoteksverksamhet och farmaceutisk kompetens på apotek och står därmed i direkt motsats till ambitioner i utredningen i övrigt att se apotekens expedition av receptbelagda läkemedel i läkemedelskedjan som en integrerad del av hälso- och sjukvården.
3. För att värdet av en farmaceutisk tjänst ska kunna bedömas krävs inte bara det som framförs i utredningen (avsnitt 7.2.3) *"för att det ska vara motiverat med offentlig finansiering av en farmaceutisk tjänst på apotek är det en förutsättning att det finns stöd för att en sådan tjänst har effekt."* Utöver detta krävs att en sådan farmaceutisk tjänst på apotek har visat sig vara mer effektiv / kostnadseffektiv än att genomföra en åtgärd med motsvarande mål i annat steg i läkemedelskedjan. Detta perspektiv bör finnas med i bedömning av utformning av vetenskapliga frågeställningar inom området.

Läkarsällskapet anser att efter en genomförd konsekvensanalys av vilken forskning som idag finansieras på detta sätt som kan väljas bort, bör förslaget omarbetas så att det inte är inriktat på stödjande utveckling av verksamhet vid en enskild aktör (apotek) i läkemedelskedjan. I stället bör forskning inom detta område fokuseras på hela läkemedelskedjan och var i denna en åtgärd är mest effektiv för att förhindra eller lösa ett visst problem.

Viktigt är t ex fokusera på förbättrad kommunikation mellan aktörer med mål bland annat att farmaceutisk rådgivning vid apotek överensstämmer med information given till patienten i vården samt att återkoppling sker till vården kring vidtagna åtgärder. Andra exempel är diskussion om läkemedelsrelaterade problem, t ex relaterade till patientens sjukdomar och andra behandlingar utöver läkemedel, som behöver genomföras med annan kompetens och tillgång till annan information än vad som är möjligt på ett apotek. Att värdera möjliga läkemedelsinteraktioner utan att ha tillgång till om ordinerande läkare redan bedömt och hanterat dessa, t ex genom dosanpassning eller uppföljning, innebär ett onödigt dubbelarbete i avsaknad av kommunikation i vårdkedjan.

Kompetens för farmaceutisk rådgivning

Läkarsällskapet välkomnar utredningens förslag (avsnitt 5.4.1) om att bara farmaceuter får expediera recept, då det även innebär att det bara är farmaceuter som får ge information och rådgivning i samband med *receptexpedition*.

Rådgivning vid *egenvård* behöver samordnas med hälso- och sjukvårdens rådgivningstjänst 1177 (som även inkluderar råd kring receptfria läkemedel) då apotekskonsultation är ett alternativ till denna. Krav på evidensbaserad rådgivning med ett nationellt kunskapsstöd för apoteken, samordnat med hälso- och sjukvården, vore välkommet.

Läkarsällskapet välkomnar tydliga krav i föreskrift för kompetens för egenvårdsrådgivning i form av legitimerad farmaceut eller om sådan ej finns tillgänglig kompetens som apotekstekniker (minst 18 månaders eftergymnasial apoteksteknikerutbildning) eller motsvarande (avsnitt 5.4).

Gränsdragning mellan hälso- och sjukvård samt apotek

Utveckling av vård- eller vårdnära tjänster på apotek i form av enklare provtagning, rådgivning samt självtester sker snabbt. Samverkan med förskrivare förekommer där bedömning av läkare inklusive förskrivning av läkemedel marknadsförs av enskilda apotekskedjor.

Läkarsällskapet anser att beslut om förskrivning av receptbelagda läkemedel bör ej tas i samverkan med apotek ansvariga för expedition av samma läkemedel då detta riskerar att urholka allmänhetens förtroende för apoteksverksamhet. Samverkan mellan vårdens aktörer är viktig men samverkan – och gränsdragning – behöver definieras bättre än idag. Läkarsällskapet välkomnar därför en djupare diskussion kring etik och praktiska konsekvenser av dagens situation och möjlig utveckling av denna baserat på marknadsmässiga överväganden.

För Svenska Läkarsällskapet

Stefan Lindgren
Ordförande

Mikael Hoffmann
Ordförande,
Kommittén för läkemedelsfrågor